

Dano vu Arci-Hercezeskom Varašu našem Beču Austrijanskom dneva 22. meseca grudna leto gospona 1769. Kraljestvih naših Vugerskoga, Pemsckoga i ostalih leto 30.

MI MARIJA THEREZIJA,

z božjom milošćum rimska cesarica udovica, Ugerska, Pemska, Dalmatinska, Horvatska itd. kraljica apoštolska itd. itd.

Materinskom prigledbum i osebužno milostivnom skrbljivošćum, koju imamo za hasen, i dobro občinsko predragoga nam kraljevstva Ugarskoga pretegnuti i povekšati; v pamet v zele i spoznale jesmo, kulike vrednosti i hasnovitosti je stalno neprestano lugov, gajov, dubrav i loz, vu dobrom i cvetućem stališu začuvanje, i z državanje, škodljivo pako suprotivnem načinom; ako zmešano, i prez reda sečeju se, njihovo na nikaj spravljanje i opuščenje. Radi toga znašle jesmo osobujnu potreboću prez v sakoga izpričavanja, dobroga reda vu sečenju i uživanju loz, vu ovo kraljevstvo taki v peljati i početi.

V sem dobro znano je, kuliko hasne dugovanjem človečanskem donaša, i kak potrebno, i basnovito je ne menje v sakomu po sebi, kak i v semu skupa orsagu lugov, gajov, dubrav i loz čuvanje i zdržavanje, ne samo za hiž podiganje, i delanje, v sagdašnje kruha pečenje, jestvin i vsakojačkkeh napitkov pripravljanje, svetlostjum, i vručinom zdržavanje, i krepenje človeka, i za ostale žitka človečanskoga pomoći, i potreboće ; nego tulikajše za soli, železa i ostalih rudneh jam kopanja, i tuliko navukov, i meštrij napravlanja zevsema potrebuje se.

Poleg svedočanstva vendar istoga spoznanja navčile smo se, i dobro v pamet vzele, da neprecenjani ov kraljevstva kinć kruto za malo drži se, i za čuvanje i zdržavanje njegovo niti najmenša ima se skrb,

na tuliko da lugi, gaji, dubrave i loze zvekšem talom ali nemarno i razsipno sečeju se, ali hametom izkorenju, ter drugde na neizmerne i prevelike gorice, drugde pako na nehasnovitu dohadjaja pustoću prez skribi budućega njihovoga naraštenja i povekšavanja, tak da ako se znović po v peljanom kakovom red, i pravom sečenja drev načinu, za dobro v sakoga vlastitoga, i za občinsku hasnu ovomu i z mešanomu, razsipnomu i škodljivomu sečenju stanovito vreme i naredbe nepostave, bojati stanovito se je, da nebi v se kraljevstvo vu onih takaj mestah, vu kojih sada jošte lugov, gajov, dubrav i loz za dovoljno je, negda pomenkanje, i falingu drv terpeti moralo.

Da anda za ovu občinsku falingu vu vremenu skerb vuzme se, ter i za dojdüčeh odvetkov hasen preskerbi se: zato ovoga za loz čuvanja, i derveć sečenja milostivno dokončale jesmo dobroga reda obznaniti i očituvati : Po kojem nečemo od očivestne, i vu pravicach zadržane gospode zemeljske oblasti kaj odvzeti, i od imanji v živanja slobodnoga nikoga preprediti; nego samo kuliko poleg razuma, i istoga loz čuvanja, i zderžavanja, ne menje občinska potreboća, kak v sakoga po sebe hasen potrebuje, nje najprvić na to nagnuti hotele jesmo, da oni koji drugać najveću vu imanjih svojih na loze skerb, i pregledbu ; poglavari pako v seh orsaga varmegjih s koznujuću za hasen občinsku pazku imati bi morali; za svoje lastovito dobro i občinsku hasen drugem dobru peldu dadu, i da terse, da ov način polag prilike, i mogućnosti kraljevstva, mest, vu imanja, i ladanja kak najberže v pelja se. Vse ovo nakanenje, i hasnovito za čuvanje i zderžavanje vu dveh oveh delih, osebujne pazke vrednih stoji; z kojem najmre redom :

Prvić loze stare seči se imaju? Drugoč z kakvim načinom mlade čuvati se, i zderžavati se na rastenju moraju? i ovak, i na potlam za v sako leto derv sečenje preskrbeti se more: na koji cilj i konec :

1. Tak vekše, kak menše loze poleg pravoga razuma, i spoznanja jednako razdeliti, preštirati, dapače ako je moguće, i žnorum, ali po brojenju koračajev, ah z drugem spodobnem načinom z meriti se, i nuternja natura ili ti narav, i fela derv spoznati se mora, i proba

vučiniti kakovu najmre vnožinu derv nadonesti mogu, ter tak stanovit klaftrov i derv tulikajše meštarskih broj za vsako leto odrediti bude se moglo, doklam po premenjenju let, ona ista, koja je izsečena loze stran, opet prikladna postane za sečenje: ter tek za posećeum zadnji put strankum, onde i pak počimljejuć, kade najprvić počelo jese seči, neprestanjeno čez dojuča leta sečenje naj se ponavlja; kak vu priložna na koncu ove naše naredbe naštanpano tak prez lišća, tak zlišćem loz, ovo isto kaže se.

2. Paziti se moraju, leta derv na dostojno rašćenje potrebna najmre:

Derv listeneh:

Hrast navadnem načinom raste do let okolo 200

Javor do let..... 100 ali 150

Bukva dok zraste za potreboću ter z jači se

 vu mestu plodnešem raste let 120

 vu neplodnešem 150

Topol, lipa, brest let od 30 do 50

Breza vu vuhkom mestu raste let 30

 vu mestu višesem, i podignjenom od leta40 do 50

Verba od leta.....20 do 30

Jalša od leta.....40 do 50

Derv prez lisća:

Jelva, Cmrek, Tisa med osem desetimi, i sto letmi.

3. Akoprem gore rečena poleg razlučavanja derv pravdenoga povekšavanja je doba, i za nekoja vuživanja, i stanja delanja stari hrasti, i druga derva jesu potrebna, za vsagdagnju vendar kurenja potreboću zadosta jesu.

Loze hrastove let 30 ali 40

Bukove ali javorove let 25 ali okolo 30

Cmrekove, Jelove ali Tisove let 20

Topolove, Brezove, Brestove ali Jalšove let..... 10

Dapače verbi poklam z raste v sako treće leto moreju se obseći svrži.

Znati vendar i dobro paziti je, da derv imenuvanih doba nemora se v zeti, i deržati za takovu naredbu, koja faliti nebi mogla, ar kajti vnoga; isto mesto, zemlja, i deržanje, kade takavo dreva rastu, premenja; zato mesta spoznauje, hitrešega, ali kesnešega povekšavanja v sakoga loz ladavca navčiti hoće, kakova doba derv je prikladna za potreboće, i na kuliko let loze razdeliti moraju se.

4. Pokehdob stara dreva, ako sečeju se, nepušćaju rada iz sebe mladice, zato vu mestah osebuju takoveh, kade falinga je derv, penj dreva skorenom skupa mora se skopati, i na mestu onom vu zemlju drugač vuhku, i po istom spuknenju korena rahlu nekuliko zern želuda posaditi, i zemljum pokriti.

5. Da pak tulikajše i za druge potreboće skerb, i prigledba v zeme se, v sako vreme, vu kojem stran loze onomu letu odlučena izseče se, dreva cimermanska, i za stanje delati potrebna, kotera ravna rastu, niti v nogo herg po sebe, ali sveržih imaju, za vekivećnu i neprestanjenu od ognja, i ognišća vu miru moraju se ostaviti lozu; kakti takaj i fele derv tvrdeših za mlinare, kolare, tišlare, i piltavare, i za druge spodobne meštarske ljudi prikladnih od kurenja, ter za rečene potreboće zbog vekše cene i ladovceh hasni čuvati imaju se.

6. Zadovoljna skerb v zeta bude za dervo meštarsko, ako vu mestu jezero- šest- sto četvero vuglasteh bečkeh klaftriv šestnajst spodobnih ostavi se drev, z kojem do doждаčega leta sećenja dreva potreboći zadovoljno vućini se, i pregledi se, ova pak dreva, kuliko more biti vu jarkih, i nizkih mestah moraju se zebrati, da nebi z jedne strani sencum svojum drugem podrastućem na škodu bila, z druge strani da bi od vihra i ostaleh vetrov sile segurneše čuvala se. Kade pako dreva mehka jesu ova više puti, navlastito pako vu četerdeseteh letah konćema dva ali tri pute poseći moraju se; kuliko zbog zroka vekše hasni, tuliko i radi toga, kajti star koren neče tak lahko i plodno iz sebe mladice, i sverži pušćati; pelda ovoga ima se vu topolu, i verbi, kajti ova vu treh letah na gnojni i tasti zemlji na tuliko i više palcev na debelinu z rasti znadu: koje drev fele tak dug vu zemlju do polovice nege zakopane mladice, i zelene, doklam koja na

sveržih za obsekanje gladka prez visokeh hergih je, kotere sverži tak obsečene debleše drugde posuditi, i verbe povekšavati mogu se.

7. Derva ne samo moraju se poseći, i na klastre složiti, nego tulikajge koja za dojuče protuleće, i leto odlučuju se, vu zimi van iz loze moraju se izpeljati; i to do konca meseca sušca, ali končema do polovice maloga travna, da bi tek loze od ovoga meseca, do konca velikoga mešnjaka, kakti zaperte prebivale, i z mirom bile, da nebi taki vu početku dojučega prvoga protuleća, i tak na dalje z vremenom v sakojačke fele drevam mladice puščajućem, i zelenit se počimajućem, i mladem, ter tenkem šibicam za koji, i zmarhum voznum kvar se vućinil.

8. Stran posečena cez šest let, kad dreva podrastu, iz korena marljivo naj se zesnaži, da tako dreva podrastujuća z vekšem povekšavanjem podigati budu se mogla.

Paziti vendar mora se dobro, da nebi drevo sekirum se ranilo, ali sverži istoga penja odsekle se, nego samo poleg korena pri zemlji male šibicej i klice dreva, koje na višinu nigdar nepodigaju se, moć vendar razstujućemu drevu jemleju, moraju se podseći.

9. Kade vekša drev falinga je, onde naj se v zeme siročka mesto sekire, kotera samo za kalanje drev naj se jemlje, i nuca.

10. Iste takaj posečenih drev sverži, i verhunci nemoraju se ostaviti, nego vu pušle, i bremenca skup spraviti i zvezati, da kada obzehneju, za potrebno vuživanje budu.

11. Da posečena vekša dreva z opadanjem svojem lozici mladi, koja stoprav počne podrastuvati, ne naškode, sečenje takoveli drev na stran od oveh mladeli najbolje praznu ravnati se mora, i od preved nagloga, i škodlivoga opadanja v sečeno drevo z lanci, i z drugemi vu zgovoru dvadesetom izpisanemi naöini pomagati se bude moralo; ali kajti bolje je, dreva ovakova onda, i onde najse posečeju, kade poleg odlučenoga odredjenja sečenje dokonča se, ali poleg reda let povraća se.

12. Na tuliko let loze razdeliti moraju se, vu kulikeh letah poleg gore rečenoga navuka posečena loza zrasti more; niti prvo seči dopušta se, doklam red na ovu, ali onu stran vre jeden put posečenu nedoide.

13. Odkuda v saki skrbljiv, i marliv gospodar, i loz čuvar, i ladavec vu knjigu na ov konec osebjno napravljenu naj zapiše tak broj klaftrov drev, koje v sako leto poseče, dobi, kak tulikajše i red, poleg kojega loze seči se moraju, i skupa kulike fele drev tvrdečeli za vsakojačke meštrije, lagve, i obruče potrebne posekel je, naj zapiše.

14. Stalna pazka, i skrb imati se mora, da zvan loze za ono leto odredjene za sečenje, gore rečene fele drev meštarskih vu drugi seči meštrom naj se nedopusti. Nego v sem ovem odredjeno onoga leta drev sečenja mesto naj se odluči; nego ako bi možibiti zvan ovoga mesta vu drugeh loze stranah od vetra hičena, ali iz drugoga kakovoga zroka posušena dreva nahadjala se.

15. Za ogenj, i kurenje ona osebjno vzeti se moraju derva, koja gerbava, i hergava, i za hiž delanje neprikladna najdeju se: ravna pako navlastito jalova, smrekova, tisova na vekšu hasen za deske, šindol, i roženice, i ostala za hiž napravljenje potrebna, čuvati se moraju. Odkuda osebjno skrb, i pazka imati se mora, da se dreva, kotera v sakojačkem meštrom, kakti mlinarom, piltavarom, strugarom, tišlarom, pintarom, i ostalem drugem prikladna jesu, z dervi za ogenj, i kuvenje odlučeni nezmešaju; tak tulikajše suprotivnom načinom i od oveh naj se neostavljaju gerbava, i hergava, kotera z kuliko vekšom težkočum sečeju se, tuliko lagle po težakeh dervo sekajučeh ostavljaju se, i ovak na po konec konca zegniju i na nikaj dojdu.

16. Osebjna pako za čuvaiije i zderžavanje loz naredba vu tom postavljena je, da se simo tamo z mešano prez reda i zbiranja derva nesečejti, nego od falata, do falata odredjeno sečenje, zveršeno naj se obdržava, i naj se čuvaju, ter dobru pazku imaju derva sekući, da kakovo nehasnovito staro drevo, zato kajti se neda, i nemore lahko šeći, i kalati, celo neostave: nego vse drevje, i derva za ogenj, i

kurenje prikladna, zvan oneh, vu koje se je ufati, da za posel, i potrebotu hiž delanja zrasti hote, ali za seme čuvati se moraju, skupa s penji, i doli ležečem drevjem naj posečeju na falate, i vu klaftre oprave. Sekirom pako, ali z pilum drevja na visoko, nego tia pri korenu naj se seku, ali pile, da penj odsečenoga ali piljenoga drevja, koliko moguće jednak ostane zemljum. Ovo pak razdelenje polag stanovitoga let odredjenja razmeti se ne mora od maleh loz falatov koje možebiti gospoda k dvorom svojem, ali isti takaj kmeti k svojoj kmetiji, i selu spadajuće razlučene imaju: ovi vendar z dopršćenjem gospode zemeljske vu vremena zimskom, kada menše dreviče snegom pokriveno po opadanju vekšeh drev tak lahko nepolamleze, i nepokvari, derva za buduće onoga leta potreboće seći, i odpeljati naj se terse. Ova vendar dobro pazeć, i obderžavajuć poleg naredbe vu broju 43 zaderžane.

17. Najprvić vsigde kuliko je moguće na zemlji ležeća suha, i simo tamo premtana drevja, ali vre zdavna posećena iziskati, i na hasen zeseći, i izpeljati moraju se, i tak loze od oveh, i nehasnoviteh kakveh goder klic, ili ti mladić drevja, kotera se pase tulikajše marha (kade ovo loz doba, i pristojnost dopušća), vnogo preperećujuć zeznati se moraju, ter onda stoprav fino drevje poleg gore rečenoga odredjenja šeći se more. Vu istom pako derv posećenju stanovita posećenoga drevja mera: i cepelišev jednakost naj se obderžava, da potlam praveje na spodobu četvero vuglastu vu klaftre drevja spraviti, i kuliko tulikajše vsako se leto derv poseće, skerbljivije spoznati, i zapisati bude se moglo.

Ako se pako mesto sekire pila vzeme, delo ležeše, i boljše za derv gospodarstvo bude, ar vnoga, kada se derva sečeju, iz njih raztepu se, i na falace na stran padajuća zgubivaju se.

18. Kolarom zvan mesta za sećenje odlučenoga vu dalešneh i skrovneh lozah drevja šeći sloboščinu dati pogibeljno je, radi toga kajti zvan očih postavljene penje, i zverži derv skriti, i takaj ista drevja ravna otajno odnesti priliku lahko najdu.

19. Neprepisuje se, istina je, na kojoj strani loz određeno ovo derv sečenje pričeti se mora, ar ovo na volji gospode zemeljske, i spametnom gospodarstvu, i oficirov imanji ravnanju, i zbiranju stoji. ništarmanje vendar određeno drev sečenje onde pričeti razum svetuje, kade za sečenje najbolje prikladna nahadjaju se derva, ali kade vetrom, i posušenju : ali pak na medjah tatbini, i otajnomu sečenju, ali navalenju susedov bližnih potvržena jesu. Občinskem pako načinom obdržati se mora, da dalešnje, potlam pako blizneše loze najse sečeju, vu ovih da podsečena derva polahko nezegniju, i prez hasne neprejudu. Ove da vu vsakom pripečenju, potreboći ladavcu taki prilične budu, obćuvaju se.

20. Ako nova, i mlada loza dosta vre gusta je zrasla, i drevja, koja za seme ostavljena jesu, već nepotrebuje tak ova, kak i druga drevja za stanje, ali drugu spodobnu potreboću poleg naredbe broja 15toga na dojduća leta, vu lozi, vu kojoj slobodno je šeci ostavljena; ako natuliko jesu se zjačila, i deblejše zverži tak razpušćaju, da podrastućoj lozi, i dreviću na škodu jesu, istina je podsečeju, ali vendar pervejše okleštre, da z opadanjem svojem mladiceam, i sibišču vekši kvar nevčine, i da, posečeno drevo na onu stran, na koju derva sekući kani, leže opadne, ova imati mora se pazka : Da najprvić iz one strani, na koju potrebno je da drevo opadne, sekirom zaseće se, i vu mesto dreva zasećeno, drevena zagvozda zabiti se mora, potlam pako iz strani druge drevo z pilum naj se zapili, i tak bude, da pokla kam zabije se zagvozda železna za pilum, terh drva tam, otkuda prvi put zasećeno bilo je drevo, nagne se, i opadne, kaj da se berže vučini, z lanci i vužinci, kak vu naredbe broja 11 toga rečeno je, nagnuti i pretegnuti mora se, zatim posečena derva iz guste loze van taki iznesti se moraju, da se podrastujuće mlado zveržje, i mladice, na protuleće, i vu letu, z koli i z marhum nepolamlje, i nepotere, i neobgrize. Ako pak mali germi, dreviće, i šibice po marhi na toliko objedjene budu, da malo ali nikakvo iz njih bi bilo ufanje povekšavanja, i hasni, tak bolje bude, da se posečeju one objedjene šibe, i vu pušle skup postave, da ovak nove mladice budu mogle iz korena van izhagnjati, i rasti.

21. Kade derv pomenjkanje i falinga, je, i nahadjaju se falati zemlje prazne, kotere niti za strni, niti za sadjenje trsja prikladni jesu, oni preorati, ako je moguće, ako pak ne, tak z motikom prekopati se moraju, i seme drevja na spodobu hrži posejati, i povlačiti, da se ovo seme drva bude moglo zakriti, ima se. Želud pako hrastov, i bukvice da se po zverjah, ali po živini, ali po pticah nepoje, za nekuliko palcev glublje vu zemlju zakopati se mora. Listineh drev fele vekšinom vu plodnu zemlju, i mesto potrebuju, pokehdo i gluboko korenje pušćaju, i onde za zderžavanje svoje kakti hranu išćeju. Smrekovo drevo na zemlje tulikajše neplodne raste; kakova pako v sake fele semena je vlastovitost, i koje se vreme sejati mora, dole vu naredbe broja 54 hoće se reči.

22. Akoprem pako občinska ova je naredba, da na kojem bregu, ali vu lozi odredjeno sečenje drev pričelo se je, onde tulikajše od leta naj se ponavlja, ako pak vendar drugde stara, i razširena dreva sencum svojom, i razprestertem kićem povekšavanju, i rastenju mladoga drevja škodiju, bolje bude, da se posečuju z onom pazkom, koja vu naredbi broja 20toga prepisana je. Ove zadnič pako fele drev penji, i terčki, kakti takaj ležeća i suha drevja za kolje gorio, za krovni šindol, i za spodohna ovem hasniti mogu.

Z ljudmi pako takova dreva kupućemi tak pogodba včiniti mora se, da kiće, i zveršje kak tulikajše penje drev, i druga onde ležeća drevja na falate zeseči, i zesečena na klaftre, i pušle skup spraviti, i zvezati, ter za oya vsa vrednu plaću postaviti dužni budu.

23. Koteri zvan hasne, vu lepote tulikajše i snažnoši loz nasleduje se, i lozu kakovu na spodobu špalirov na polvertrjih narogjenu podignetu hoćeju, ovu vu stanovitoj meji, i jednakoj dalečini hraste, i bukve po jednakom redu naj zasadjaju, doklam ona do prave višine zrastu, i objačaju se; drugeh pak drev fele oposed oveh posejati imaju, da z oveh gustoćum ona od hman zraka obranjena, ravneša, i bolša imaju povekšavanje.

24. Kade po istih mestah stanovnikih, ali po bližneh deržanj ladavcih

loze na tuliko porušenje, i opušćenje došle jesu, da mesta sada prazna, i pusta vidiju se, tak da već niti vredna jesu z imenom loze imenuvati se, onde ostala tulikajše drevja za hasen i potreboću naj se posečuju, i ako falinga derv vu takovom mestu nahadja se, ter pravi gospodarstva zrok sobum donaša, nova lozica z načinom gore prepisanem mora se posejati, i posaditi.

25. Osebužno paziti se mora na čuvanje i zderžavauje podrastujuće loze, da se nebi ona po novih putih i stezah na nikaj spravila, i opustila nego stari, i treni puti naj se paze i obderžavaju, od paše pako živine navlastito koz (kojih obgrizavanje najbolje škodljivo je , i zato poglavari varmegjinski ze v semi načini tersiti se moraju, da one od loz čisto odganjaju se, i odtiravaju) naimre čez deset let naj se čuvaju, doklam najmre podrastujuća loza od maleh zverih pri korenu očišćena, tak na visoko zraste da marha, i ostala živina z jezikom zverši doseguti. i obgrizti nebude mogla.

26. Pokebdob kite sveržnaste marhi vu zimi za hranu podavati vu nekojih mesta navada je, i to kajti je lozam škodljivo, i ovoj naredbi suprotivno; zato pod kaštigum vsakomu na peldu prepoveda se; da vendar iz druge strani ovoga dobra, i sloboošćine stanovniki, i ladavci loz čisto nebi se mentuvali, verbe, ali topoli, i ostala ove spodobe, i beržejšega rastenja, i povekšavanja drevja okolo plotov vertneh, i vu drugih pristojnih mestah zvan loze najse posade za vživanje, i hranu zimske marhe; ar ako se oveh drev kite i zversje za zimu obreže, lahko i pak ponovi se.

27. Da zadnič i loz ladavci pravičnih dohotkov svojeh z kakovoga goder zroka nebi se mentuvali, ali vu ovih po menšanje kakovo terpeli, nikaj nepreći. da nebi, kakti i do sada poleg osebujnoga svojega odredjenja, obderžavajuć drugać zu kmete vu lozah gospodskih menšu od šest krajcerov. gde od starine tak navadna je bila, cenu , sirovinu stranskem polag pogodbe, i vredne plaće dati mogli, samo ako podrastujućoj lozi novi kvar, i škoda nevcini se. Nadalje potrebna znati, i obderžavati za noveh loz podiganje, i plodnost.

28. Vu sećenju brez, i drugeh spodobneh drugov, i štangih za obruče, lojtre, kola gospodarska, i za ostale potreboće kolarom, ali pintarom potrebne spametno činiti se mora, da se nebi kak gore spomenjeno je, novi polozi činili, i povekšavali puti s koli i izvažanjem drugov rečenih, nego se izveći, i na pleči iznositi ovakovi drugi iz guste, kade posećeni jesu bili, loze moraju, od oveh osebužno debleših sećenja do teh dob prestati i zdržavati se mora, doklam mladi hrasti i bukve na ovu višinu izrastu, da njim brezovje podsećeno i padajuće nenaškodi.

Bukovi, ali smrekovi kolarom potrebni drugi, i štange vekše, kakti tulikajše roženice vu onoj samo loze strani, koja ono leto za sećenje drevje odredjena, naj se seći dopuste, i vu ovom činu hasnovito bude, ako se pervlje drugi i štange posećuju, i vu segurno mesto, nego dreyja vekša na zemlju povale se.

30. Za gindol, kolje goric, i ovom spodobna odredjeno drevje tulikajše pred dervi za, ogenj i kurenje potrebnem poseći se mora.

31. Znano je, da kmeti i podložniki za ogradjenje polja, traviiikov, spašnikov tak iz svojeh kmetskeh, ali občinskih, kak i gospodskih loz, tak podrastujućeh, kak i pridobnebh zmešano kak se nameriju drev više v sako leto navadu imaju podseći; zato milostivna naša kraljevska volja je, da za ovakove plote i ogradjenja takove fele dreva, koja z vremenom vekša zrasti, i lahko prodati se mogu, oštro prepovedaju se, i samo vu oneh mestah dopuštaju se seći, vu kojeh za dovoljno derv ima se, prodati pak nikak nemogu se, za ovo vendar ogradjenje, niti deske niti dreva razkolena, nego samo sverži, i oneh drev fele vzeti se moraju, koja mala ostaju, i pravoga povekšavanja i odrastka nemaju.

32. Za veliko tulikajše gospodarstvo, i hasen loz, bude, ako hiže, štale, hleve, štagle i druga zdanja mužka ne iz dreva, kak vu mnogeh sada čini se mestah, nego iz ilovačne i utverdjene zemlje, ali sirovih neobzganih priprostih ciglov, ali tulikajše iz morta i kamenja, kade oveh v množina je zvan krova naj se napravljaju, i podižu, i na mesto

plota iz pruča spletenoga spodoben zid, ali živi plot naj se postavi, koja lahko preskerbiti, i včiniti bude se mogla, po zasadjenju šipka, ali ternja, ali pak posejanju koščic ovakoveh, koja kad z vremenom porastu vu mestu, kade ploti potrebni jesu, dvojvrstnom skup izpletenom redom, da z tem gradja gustuša zide, presaditi imaju se, i doklam zrastu, i gradje zadovoljno prikladna budu, ograbati moraju se, da živina k njim nikak pristupiti nebude mogla.

33. Zato tulikajše kvar i pomenkanje loz spoznava se, da vu nekojeh mestah vu vremenu žetve snopi ne slamom, nego šibicami na cilj posečenimi vezu se. Ova zato navada zločesta zevsema prepovedati se ima pod oštru kaštigu.

34. Mladoj najmre i podrastujućoj lozi veliki kvar, i škoda čini se, ako odsečeni drev vrhunci osebujno pako smrekovi za cegare jemlju se, zato pod veliku kaštigu ovo isto prepoveda se, i na mesto ovoga ali iz svežja smrekovoga napravljeno znamenje, ali zeleni venec, i koja ovakova jesu za čegar naj se postave.

Ovo pak isto, kaj od cegarov je rečeno, razmeti se tulikajše mora od drev, koja se na stanovite dneve, kakti prvi dan filipovčaka za nepotrebni kinč cirkvih, i procesjih postavljaju, koja pod veliku spodobnem načinom kaštigu prepovedaju se.

35. Obelenje i ogulenje, koje iz dreva, ali kak govore okruženje i obsečenje v nogem lozam na škodu veliku biti zna, i lahko z ovakovem činom suše se puste postaju loze, kaj pokehdob po občinskoj i orsačkoj naredbi prepovedano je, paziti se mora na ovakove öine zločeste, i koj vu njih krivci se najdu, oštro kaštigovati se budu morali.

Kajti pak kore nekojem meštarskem ljudem kruto potrebne za delo njihovo jesu; niti prez njih biti nemogu, zato ovakovem preskerbiti iz loze za drev sečenja odlučene more se poleg osebujnoga vendar ladavca loze odlučena i odkazanja.

36. Vu mestah, kade navada zločesta je trave suhe po lozah, i lištje iz dreva opadajuće v sako leto na protuletje i v jesen vužigati, tak da kada ovakov ogenj od vetra iz vekše strani zna se podigati, zakupa z travami i z liščem isto tulikajše menše šibje, drevice, i mladice obžgane potlam šuše se z nepopravljivim skoro loz porušenjem i opuštenjem: zato mladem pastiricom jednako kakti i starem, od kojeh vekšem taljem ovi pogori nekuliko da nove trave, i friške za hasen paše letne z rastu, već puti pako iz same prokšije činiju se, na protuleće i v jesen za krešenje kamen, ocel, ognišće, i pipa oštro prepovedaju se; logari, stražani, i čuvari naj se postave, koteri kak berže dima zapaze, taki tam naj šetnju, i sudcu mesta onoga naj zručiju, dok se poleg izpitavanja i vu krivici najdjana kaštiguvati budu mogli. Ognja pako prvo neg se dalje razširi taki naj sgase; vu pripečenju pako vekšega šume i loze pogora susedi i bližnji tulikajše dužni jesu pomoći pogasiti, zatim deca zapopadjena z šibjem, verstneši pako s paličjem, ali s korbači naj se kaštiguiju.

V sako pako protuleće, ali v jesen prepovedanje vu mestu takovom očivesto ponoviti se mora, da poleg ponovljenoga dugovanja prepovedanoga, i odredjene kaštige proti prekeršitelom spomenka, v saki se od prekeršenja čuvati, i habati bude znal. I kakti goder suhe trave, i drev lišće tak i vngo bolje isto drevje friško i živo, ali tulikajše sušeće se, ali penj i ležeća simo tamo drevja podžgati, pod jednaku kaštigu prepoveda se. Kak tulikajše luči drevene, koje ua mesto svetlosti sveć i duplerov vu nekojeh mestah navadu imaju potrebuвати, ali kade obilnosti loz oveh vuživanje dopušća prez sloboštine očiveste dopustiti se nemoraju.

37. Za špalire vertne zevsema sporno potrebovati se moraju mladi grabi, i kada se nekoji na ov cilj izkopaju, paziti se mora, da se korenje oneh koji još vu zemlji ostaju nevraži. Kajti pak i murva, ili ti dudovo drevo. za to isto kasniti more, iz ovoga bolje kuliko je moguće spaliri vrtni naj se zasade i naprave. Za kojega dreva fele povekšavanje vu kraljevstvu i orsagu, ne prez velike orsačanov hasni vu v sakoj varmegijji verti napraviti se moraju, kade seme dreva murve ili ti dudovoga posejati, i mlade šibice dudove podiće se i v

sem vu onoj varmegjiji prebivajućem tak plemenitem; kak tulikajše i mužem, koji se oglase, za obstunj' razdeliti budu se mogle.

38. Za pute občinske, i orsačke, koteri peljaju čez lozu, zadosta je širina četireh klaftrov, da kola kolam naproti idućem, vugnuti se moreju. Kaj više mesta ostane iz obodveh stran puta naj se zasadjujuc, ali sejajuć z drevjem s puni, dapače pred istemi tulikajše hižami kak malo niže obilneje pove se, prikladna v sakomu mestu i deržanju drevja naj se posade. Trsiti se pak i paziti mora se, da puti po lozah peljajući budu ravni, koja ravnoća bude tak za loz čuvanje, zderžavanje, i lepotu , kak tulikajše i za putnikov vekšu pristojnost i vugodnost.

39. Višekrat biva, da vu mestah za pašu odredjenih mladice, šibice i dreveća sama iz sebe porasteju, ter od onud zemlja plodnost svoju pokaže, da ako bi se od paše čuvaia, lahko na lozu, bi se obrnuti mogla: za to takov falat zemlje ali spašnika od pašenja prepovedati mora se, i mesto ovoga, ako je moguće, drugde se spašnik mora odeliti , vu ovom vendar odelenju paziti se mora, da va mladoj podrastućoj lozi kmetom ova paša, neodlući se.

40. Pokehdob hiže vu lozah podignjene, i napravljene tak po povekšavanju družine, kak tulikajše i po zderžavanju, i branjenju više marhe, i po istih tulikajše k hižam peljajućih putih. kakti i po drugib pokehdob zvan očih jesu, ne mal lozam čine kvar i škodu, zato nikomu od sehdb prez očiveste gospode zemeljske slobošćine, ali vre dopuštenom boćine oposred loze postavljene na selenju stanja, i hiže vu lozah podigati i delati naj nebude slobodno.

41. Vu ovom falatu loze, koj poleg odredjenja sećenja reda zeseće se, najdeni ostarajući hrasti, i druga drevja, kotera zbog vekšeh možebiti zverih ostavljena jesu, da nebi sencum svojom, i razširenjem kić zveršja podrastućoj lozi mladi i novi na škodu bila, poleg vre gore rećenoga navuka izseći se moraju z načinom vu naredbe broja 20toga izpisane.

42. Medje loz, gor, bregov višekrat pohadjati, pogledati se i ponoviti moraju, i ako morebiti drevje za medju postavljeno, i za znamenivano, ali bi od vetra prehičeno opalo, ali drugač koju medje znamenje zaraščeno bi se našlo, da se medje nezmešaju, odkud lahko izhajati mogu pravde, svadje i ljudomorstva, medje opet ali ti znamenje vidjeno naj se postavi, i ovakovo medju previdjenje, i pregledanje v sako najmenje deseto leto naj se ponavlja. Pokehdob pako znano je, da vu lozah, kade velika bivaju pregovarjanja, i protivnosti zbog dvojnosti medje najveće loz poroblenje i oplemenje zna biti: zato po poglavarjih varmedjinskih način postaviti se mora, da doklam pravda nedokonča se, nijedna stran takov loze falat pravdi podložen zbog porušenja, i škode, jedne i druge stranke poseči, i porobiti naj se ne podufa, nego razložno samo, i potreboči prikladno derv v živanje naj ima, drugač suprot čineća fiškalsku naj spoznat pravdu.

43. Za žganje vapna, i cigla v zeti se moraju takova derva, kotera se lahko nemogu prodati, niti za drugi posel obrnuti, kak je ležeća simo tamo po lozah je dalešnih drevje i penje, da po tom drugo hasnovito za prodavanje, i hiž delanje prikladno, kakti i sadovno drevje za drugu hasen bi se čuvalo.

44. Kupcom derv dopustiti se nemora, da bi oni po svojih derva sekajućih težakeh loze poleg svoje volje sekli zbog poroblenja, kojega od ovud je se bojati, nego pred očima ladavcev loz, ali ljudih njihovih derva, za koja bude pogodjeno, naj se posečeju, ali bolje posečena i vu klaftre pravo spravljena njim naj se dadu, i odkažeju.

45. Navadno vreme pričeti sečenja derv zna biti, kade vre lištje iz drev čisto opadne, i ova gibanja i življenja moć iz zemlje jemati, i k sebi vleči prestaju.

Odkuda drevja, za ogenj i kurenje odlučena vu polovice, ali pak taki vu pričetku meseca vsesveščaka do konca sečna seči se budu morala, ar kajti za ovom mesecom drevja svoju kakti hranu, i pomadjenje iz zemlje počneju jemati, i vleči, sečenju pak drevja za hiž delanje naj

prilicneši jesu meseci grudnen, i prosinec; i ovo razmeti se mora od drev za hiž delanje na suhom; ar kajti drevja, kotera vu mesto berečno, i vu vodu postaviti se moraju jošte friška zelena, i vode puna poseči se, i za takov posel vzeti se imajn; ar ovakova vudu i faihtnoću stransku već vuse popiti nehte, zato vu vuhkom i faihtnom mestu ona duže terpeti, kak suha hote.

Kuliko pak spada na sečenje, i vu klaftre spravlanje drev za ogenj i kurenje odlučeni, ovem istina je vreme od pervoga dneva vsesveščaka do konca meseca ivanščaka občinskem načinom navadno je odlučiti, poleg zroka vendar potreboće, ali prodavanja prililike celo leto po derva sekajućeh piliti, poseči, i vu klaftre spravljati mogu se: tak vendar, da ista drevja vu zime, kak vre rečeno je poseči, i za sečenje na falate pripraviti moraju se, ležeća pak ali od vetra porušena navlastito vu lozah, i gora dalešneh stanovito vreme nemaju, nego vu svako poseči se mogu. Ar ako bi se samo vu vremenu sečenja na onom falatu zemlje, na kojega red dervo-sekanja dojde, aekla; v nogo bi vu vremena ovom dukšem prešla, i zagnila, niti zadosta bilo ono vreme, koje odredjeno je, za sečenje derv.

Znano pak je poleg naredbe lozne, da drevja za šindol, kolje goričko, i roženice, i za druge ovem spodobne potreboće vu samih zimskih mesecih, vu kojih moći gibanja nemaju, poseči se moraju.

46. Akoprem najpravićneše je, da siromakom, i v bogem simo tamo ležeća derva menša, koja najmre prez sekire, ali drugoga njim spodobnoga oružja na kolenu preterči, ali vre pervo stergana i ležeća pobrati se mogu; zakaj vu tjednu dva dni postavemo ponedlek ali četertek, ali drugi dnevi poleg volje ladarcev loz postaviti se moraju, ako bi pako ov koj dan svetek pripetil se opasti, tak drugi taki dan pobirati, i na ramenih njihovih znositi naj se dopuste: Spoznano vendar višekrat je, da kada se ovakovo dopušćenje daje v bogem, ne samo dopušćena suha, nego tulikajše i friška, i najboljšega odrastka derva sečeju, i skomce odnašaju: zato sudci mest, jagari, i lugari na ovakove skozlivu pazku imati moraju, da nebi sekiru ali sročku, ali drugo kakovo železno, i oštro oružje vu lozu sobom donesli, drugač

ne samo, da se ovakovem proti, zapovedi činećem oružje, i drva
vzeti, nego tulikajše i onu vu rešt postaviti se moraju.

47. Da zadnič ovakovo zmešano derv sečenje med kmeti stegne se,
hasnovito bude, ako vu kotareh, kada kmetivu lozah občinskih, ali
kmetskeh, ali gospodskih derv sečenja hasen imaju, poklam kak
pervo zezvedu i spoznaju njihovu potreboću, polag prikladnosti loz,
stanovitu od leta do leta derv kulikoću odrede , niti više derv neg
kuliko je od gospode vu vremenu odlučeno pod kaštigu proti
činećem na peldu drugem nijeden kmet nesme seči. Cimermanska
pako, i za hiž delanje potrebna drevja, niti vu isteh kmetov
občinskih, ali kmetskeh lozah prez osebujnoga dopusćenja gospode
sposedi niti skerčiti dopušća se. Ako pako loze občinske, i kmetske
tak velike i prostrane budu , da se na više let poleg rečenoga derv
sečenja reda razdeliti budu mogle, vu ovih tulikajše v sako leto
spodobnem načinom činiti, i ostala poleg naredbe ove prepisana
obderžavati budu se morala.

48. Da loze jezeričaste laglje posušiti budu se mogle, naprayiti se
mora vodotočje, ili ti žleb iz one strane, kade nizesa je zemlja, i kamo
iztekanje vode je nagnjeno, kaj lahko spoznati more se, ako kolci
zabiju se ravne i jednako vu zemlju ter onak zmeri se nizina zemlje
zvan ovoga jezerišća, takova zesnažiti od šaša i terstine, i mesto oveh
topole, i jalše, posaditi, i ovak na hasen ladavcev, i občinsku obrnuti
se moraju.

49. Pokehdob otoki, ili ti mesta poleg Drave, Bednje, Plitvice,
Krapine, i drugeh potokov bližnja al med njimi postavljena vekšim
talom dreva mehka, kakti topole, verbe, jalše, i koja ovema podobna
jesu rasti činiju, v sako leto dvadeseto, al dvadeset i četerto zevsema
pri korenu odseći moraju se, verbe pako v sako treće leto, da novo
sveržje, i kiće zadobiju obseći se moraju. Vu pešćenih zadnič, i
prudnatih mestah, i otokib, vu kojeh gusto verbovje zna zrasti, v
sako leto šibje njihovo vu pušle postaviti, i prodati se, ali za druge
potreboće, koje ladavec otoka ali mesta takovoga kasno izteše
spozna, obrnuti se imaju.

50. Pokehdob od leta do leta loze pomenšavati, i derv pomenkanje povekšavati spoznavamo, najmilostevneša skupa, i stalno istinska zapoved naša je, da koje goder hiže stanovnik, ali gospodar tak dugo, doklam pred hižum, i za hižum, dvoriščem, vertom, škednjem , ali tratinami prazno, i za sadjenje drev prikladno mesto najde se, v sako leto drevje vu mestu najmre fajhtnom, i močvarnom topole, verbe i jalše, vu ilovačne i tvrde zemije brest, vu peščenoj zadnić, i skupa suhi smreke, jelve ali murvih ili ti dudovine najmanje dvadeseti zasaditi bude moral. Na koji cilj vu v sakoj varmedjiji mesto zasadno, ili ti cepni vert naj se vučini, i napravi, da od ovud šibice, i mladice za presadjenje prikladne onem, koji za nje prosili budu, za nikaj dati se budu mogle. Do tek dob pako iz loz, kade ovakove fele mladice nahadjaju se, spodobnem načinom na cil rečeni za obstunj podeliti se imaju.

Verti pako takovi, vu kojeh se seme murvino, ali ti dudovo sejalo, i dudovo drevo raslo bude, da v saki vu nje nebude mogel hoditi vse okolu šipkom, ali sternjem oplesti, ali z malum grabicum ograbati budu se morali.

51. Kakti goder pako vezdašnje odredjenje, i naredba lozna občinsko v seh dobro jedino cilja, i pelja, i odredjena ima se tak tulikajše naše najmilostivneše neje nakanjenje, da bi po ovem odredjenju občinsko terstvo, i hasnovita orsagu za meštiju mesta, kakti jesu rudne jame kraljevske, mesto za farbanje, železneh plehov skavanje, za saliter, za stekla, galica, ali pepela žganje, i koja ovem spodobna jesu, vu potrebnih za meštiju i delo meštarsko dervih premenjkanje terpela: tak vendar, da se obderžavaju z verhu toga naši milostivni odpiski, i perveša napravljenja i odredjenja, koja mi po contiliumu našem kraljevskom znana vučinili jesmo. Dapače ovoga pravoga loz i derv sečenja reda cil on je , da ova neprestajno napredek svoji imaju, i kakti vekovečna postanu; stacnni anda i balte i mesta za žganje, kade za vezda jesu, i nadalje tulikajše zderžavati se moraju: Pače ako občinska hasen obilnost, ali možebiti tulikajše i preobilnost derv drugde takaj podići vu orsagu bi svetovala; za občinsku nemenje, kak i v sakoga po sebe, ali ti lastovito ladavcev hasen, i trstvo

napraviti se bude mogla, tak vendar, da prvo consiliuma kraljevsko mesto deržečemu na znanje dati, i oglasiti se mora.

52. Smreke, tise, i jelve, kotere na visokih, i dalečnih bregih, v gorah seči, i po letnih naglih potokih vu dolice, spuščati, prehitavati, i zverhu yode plivajuć vu bližnje potoke spravljati je navada, po rendaših, ali pogodjenih derva sekajućeh pri istom korenu, ne pako kak već puti biva na četiri, pet, ali šest nog ili ti cepelišev visoko naj se sečeju, i nato ladavci loz osebujnu skerb imali budu, i kaštiguvali suproti čineće.

53. Znano takaj je , da loze nerazdelene i vno gem skup ladavcem občinske vekšem talem opuščene bivaju; zato kajti nigdo za čuvanje, i zderžavanje njihovo skerb ima, nego pače jeden od drugoga više prez v sakoga premišlavanja, pravičnoga razmerenja, i razdelenja z nepopravlivim trećega kvarom, i krivicum zmešano v letu, i vu zimi, dapače i celo leto derva seče: Da anda tulikajše i ovomu zlu pravičnem načinom suprot stane se, poglavari varmedjinski skerb imali budu, da se loze, i dubrave takove jednako poleg načina, i naredbe postavljene med skup ladavce razmere i razdele ali pak skupnim privolenjem, i pogodbum ovoj naredbi med sobum od pravdenoga, i jednakoga loz uživanja, čuvanja, i zderžavanja pristojni postave način.

54. Zadnić, da se spozna, red i vreme sadjenja i sejanja semena drevnoga poleg razlučavanja fele, za ova v sakoj feli podaje se navuk.

1. Želud hrastev, ali bukevca , ionak občinskem načinom znana je, kojeh sejanje, ili ti zasadjenje najbolje vu mestu senčenom, i kam vručina sunca tak nemore dojt, i to vu mesecu malom travnju, jeden ref na daleko jednoga od drugoga, jedan pak pedenj gluboko mora biti, drugač kakti želud hrastov i kukevca, tak tulikajše seme tise, i smreka, borovo pako seme vu mesecu prosincu zrelo postaje.

2. Bukva sad ima trovuglasti farbe kostanjeve, i v jesen mora se saditi.

3. Graber seme ima spodobu kamenčeca ali leče vekše, poradja se pak vu pridugi listeni mošnjici iz sverzja med liščem viseći.

4. Seme topola na spodobu najmenšega maka je. kotero vu mesecu velikom travnju zezreli, i vu vrućini taki otide, i znikne, i ako se taki vu pervih dnevih nepobere već se dobiti nemore.

5. Lipe seme spodobu globosa ima.

6. Brezovo seme vu visećih iz zverši jambrekih zadržava se, i okolu konca ivanščaka zreli.

7. Bukve, grabre i lipe seme vu mesecu malom travnu, brezovo pako taki kak zezreli, na izorani suhi zemlji, topolovo na srednje vuhki posejati se mora. Akoprem pak breze, i topoli, i druga ostala ove fele dreva negda iz sebe sama izrasteju, ne vendar prikladno lepo, i ravno, nego vekšem talem zvito, i gerbavo suprotivnem pak načinom. koja posejana van zrasteju, ravno i jednako izrastuju.

8. Smreki, tisi, i jelve, i koja ove fele jesu dreva imaju jambreke na spodobu palme, vu kojeh zaperto seme, kada vu možaru v topli hiži ovi stučeju se jambreki, van sneti zna se, i akoprem ove tulikajše drev fele prez semena rasti i povekšavati se znadu vu smrekovih i jelovih lozah, pripeća se vendar, da vu šušecem letu povehneju, pošuše se, i skončaju. Vu ovom pripečenju, ako puno trave je mesto, trave s plugom van stergati se, i zemlja zesnažiti i z friškem semenom posejati se mora, i zato radi ovoga zroka oneh jambrekov semena puneh v nožina mora se nabrati, i čuvati.

55. Pokehdob ada za vpeljati, i pričeti ovoga tak potrebnoga i kruto v semu s kupa orsagu, i vlastitem lugov, dabrav, gajov i loz ladavcem hasnovitoga drev sečenja reda, i načina najbolje potrebno je, da se na ovoga reda i načina obderžavanje, izvršavanje i izpunjenje osebujno pazi; zato skerb ova v sakoj varmedjiji jednomu zmed oficirov varmedjskeh pod obećanje plače od sehdb naj se z ruči, lugari takaj, i jagari zbog toga zroka istinski i zaufani naj se postave, kade takovi imati se mogu.

Kak goder pako milostivno predvidujemo, i v pamet jemlemo, da po ovoj naredbi, i prepisanom, i na prvo postavljenom derv sečenja i čuvanja loz redu, i načinu na punom i vu v seh po v sem kraljevstvu mestah poleg stališa katarov vse, kaj kanimo, zveršiti nebude se moglo: Tak tulikajše milostivno obznanujemo, da hasnovita kraljevska naša nakanenja jedino na to jesu odredjena, da takoveh mest ladavcem, koteri očitujuc nam vu oveh potreboću najponizneše k nam vteku se, pomoć njim milostivno podati hoćemo, i vsi oni, koteri milostivna nakanjenja naša, i ovu naredbu z osebjunim tersenjem, i skerbjum izvršiti tersili se budu, i z čini svojem drugem dobru dadu peldu, milošću, i milosrdnost našu cesarskokraljevsku spoznati, i zadobiti hote. Odkuda skupa tulikaj obznanujemo, da nikaj ne nam dragšega, i nikaj bolje nefelejemo, kak da dragoga i vernoga ovoga kraljevstva našega Apoštolskoga občinsko dobro, hasen, i povekšavanje išćemo, i pritegnemo, i ova pazku, prigledbu, i materinsku skerbljivost našu za osebjunu, i kruto dragu najvekše kraljevske časti naše stran držimo.

Ovoj anda naredbi vsi skupa i v saki po sebi priložiti najse tersi, znajući da vu tom milostivnu nasu kraljevsku volju na lastovito njihovu hasen, i dobro občinsko odredjenu izpuniti hote.

Dano vu Arci-Hercezeskom Varašu našem Beču Austrijanskom dneva 22. meseca grudna leto gospona 1769. Kraljestvih naših Vugerskoga, Pemskoga i ostalih leto 30.

Maria Theresia m. p.

Grof Ferenz Eszterhazy m. p.

Ferdinand Sdultety m. p.

Napomena Kesterčanek 1882.:

Pošto je u originalu starinski pravopis težko čitljiv, uzemo pisati novim pravopisom.

Napomena Meštrić 2015.:

Moguće su greške u prijepisu nekih slova radi lošeg otiska, a i stoga što je tekst djelomično strojno prepoznavan. Očite greške (tipfelert) su uklonjene, ali nije se interveniralo u pravopis.